

AZ MTA ORVOSTÖRTÉNETI BIZOTTSÁGÁNAK TÖRTÉNETE

Kapronczay Károly

az MTA doktora, egyetemi tanár, az Orvostörténeti Munkabizottság elnöke
k.kapronczay@freestart.hu

Az 1825. november 3-án Széchenyi István által alapított Magyar Tudományos Akadémia osztályrendszere 1845-ben alakult ki, amelyen változást az 1858. évi alapszabályzat módosítása hozott: a hat osztály mellé bizottságokat is szerveztek (történeti, archeológiai, statisztikai, matematikai és természettudományi). Ezek havonta ülészttek, és javaslataikkal osztályaik munkáját erősítették. Ez a rendszer 1945-ig volt érvényben. Ekkor hajtották végre „az akadémiai tagok átvilágítását”, a rendes és levelező tagok jelentős részét megfosztották akadémiai tagságától. A Magyar Tudományos Akadémia állami felügyelet alá került, az alapszabályzat módosítása szerint tizenhárom osztályt szerveztek, és ebben a rendszerben az ötödik az orvosi tudományok osztálya lett. Átalakították a tudományos minősítés rendszerét, amelynek irányítására létrehozták a Tudományos Minősítési Bizottságot. Szovjet minta szerint megszüntették a tudományegyetemek tudományos minősítési (magántanár, c. egyetemi tanár) formáit, helyébe az MTA által odaítélt a kandidátusi és tudományok doktora fokozat lépett, amely eljárásban jelentős szerepet kapott a pártajánlás is. A különböző akadémiai bizottságokban jelentős arányban foglaltak helyet a társadalmi szervezetek, a párt- és a minisztériumok kül-

döttei, így biztosítva az állam- és a párt „irányító és ellenőrző” szerepét.

Az orvostörténeti bizottság szervezésének nehézségei

1945 előtt a Magyar Tudományos Akadémia osztály- és bizottsági rendszerében nem jelentkezett „igény” az orvostörténeti bizottság megszervezésére, bár e szakterületnek – **Magyary Kossa Gyula** és **Győry Tibor** személyében – voltak akadémiai tagjai; az orvostörténelem művelése egyetemi és egyesületi szinten zajlott. Az orvos- és gyógyszerészet-történelem válsága akkor kezdődött, amikor 1947-ben az orvosképzésből törölték az orvostörténelmet és a gyógyszerészet-történetet is, az egyetemekről eltávolították a „jobbaldalisággal” vádolt magántanárokat (Herczeg Árpádot, Daday Andrást). A tudományos társaságok feloszlásával „gazdátlanra” vált a Budapesti Királyi Orvosegyesület közel 80 000 kötetes könyvtára, múzeuma és levéltára. Az állami tulajdonba került közösségi gyűjtemények (könyvtárak, levéltárak stb.) elhelyezéséről az illetékes szakminisztériumoknak kellett gondoskodniuk. Így szervezték meg 1951-ben az államosított orvosi és egészségügyi intézmények orvostörténeti jellegű könyvanyagából az Orvostörténeti Könyvtárat a volt Irgalmas Kór-

ház könyvtárában. A hirtelen beszállított vagy 150 ezer kötetnyi könyvgyűjteményből formálódott ki az Orvostörténeti Könyvtár, mely olvasóinak többsége valóban az orvostörténelem művelése miatt kereste fel a könyvtárat.

Még az Országos Orvostörténeti Könyvtár megnyitásának óráiban – 1952. március 9. – felvetődött az orvostörténelem művelőinek valamiféle szervezeti formájába történő megszervezése. Erre Ruzsnyák István, az MTA elnöke is „befogadónak” bizonyult: az MTA orvosi tudományok osztálya keretén belül – az 1952. évi nagygyűlés ajánlására – indítvány született az Orvostörténeti Bizottság megalakítására, amelynek megszervezésére dr. Hahn Gézát, az Egészségügyi Minisztérium osztályvezetőjét kérték fel. A megbízás a bizottság feladatainak meghatározására és a munkaterv kidolgozására szólt. Gondot jelentett, hogy az orvostörténelem mint tudományos diszciplína nem szerepelt az akadémiai tudományos minősítés rendszerében, így ennek a szakterületnek nem voltak kandidátusai vagy akadémiai doktorai. Az Orvosi Tudományok Osztályának elnökségétől származott az a javaslat, hogy előbb alakítsanak ki egy orvosokból álló szakmai fórumot, amely esetleg pótolhatja a tudományos minősítés vagy az egyetemi oktatás hiányát.

Hahn Géza 1953. március 17-én közel száz nevet tartalmazó listát állított össze, akiből meg lehetne szervezni a fenti szakmai fórumot, de a nevek között nem szerepelt Elekes György, Daday András, Herczeg Árpád, az orvostörténelem budapesti és debreceni egyetemi magántanárai, viszont ott voltak a rendszerhez közel állók (Réti Endre, Székely Sándor, Katona Ibolya stb.) és több kommunista egyetemi oktató. A valódi cél az akkori orvostudományi társasági életet tömörítő Egészségügyi Dolgozók Szakszer-

vezete keretei között megalakítandó orvostörténeti szakcsoport lett. Ez ajánlott volna az MTA Orvostörténeti Bizottságába tagokat, a Tudományos Minősítő Bizottsághoz tudományos fokozat megszerzésére jelöltek. A megmaradt levelezésben az Orvostörténeti Bizottsággal kapcsolatban csak Hahn Géza elnök szerepel, 1956-ban mint tagokat említik **Bencze József** főorvost, **Haranghy László** akadémikust és **Szodoray Lajos** debreceni egyetemi tanárt. Az akkor érvényes alapszabályzat szerint az akadémiai bizottság tagjai között lennie kellett egy rendes vagy levelező tagnak, aki az MTA elnökségét képviselte. Az előbb említett alapszabályzat megengedte, hogy az akadémiai bizottságokba társadalmi és pártszervezetek is delegáljanak tagokat, de a tagok legalább felének tudományos minősítéssel kellett rendelkeznie. (Hahn Géza csak 1959-ben szerzett kandidátusi fokozatot.) Sajnos, a Hahn Géza vezette „bizottság” működéséről nincsenek iratok sem az MTA Levéltárában, sem az Magyar Orvostörténelmi Társaság (és jogelődeinek) levéltárát őrző Semmelweis Orvostörténeti Levéltárban. Feltehetően Hahn Géza maga kezelte és őrizte iratait. A történethez tartozik, hogy Hahn Géza kezdeményezéseiből alakult meg 1957-ben az Orvos- Egészségügyi Szakszervezet keretei között az Orvos- Gyógyszerészettörténeti Szakosztály, amely az akkori lehetőségek között a hazai orvos- és gyógyszerészettörténészek legális tudományos társasága lehetett.

Az MTA 1954. nagygyűlése úgy határozott, hogy az orvostörténelem az Orvosi Tudományok Osztálya keretében működő Tudománytörténeti Főbizottság feladatkörébe tartozzon, így 1955. január 17-én *Surányi Gyula* akadémikus, a Tudománytörténeti Főbizottság elnöke – az orvosi intézmények vezetőihez írott – körlevélben felmérte az

orvostörténelem iránt érdeklődő orvosok számát, és kutatásra buzdította őket. A későbbi adatok szerint valóban sok fiatal orvos kezdett orvostörténelemmel foglalkozni.

Az MTA Orvostörténeti Bizottsága

A Surányi akadémikus szervezte akadémiai albizottságról nincs további adat, de 1958 decemberében megalakult az Orvosi Tudományok Osztályának alárendeltségében az Orvostörténeti Bizottság: elnöke **Haranghy László** akadémikus, tagjai orvostörténészek, illetve a szakterület iránt érdeklődő kiváló orvostudósok (**Melly József**, **Farkas Károly**, **Morelli Gusztáv**, **Mozsonyi Sándor**, **Halmi János**, **Szodoray Lajos**, **Bencze József**, **Soós József**, **Alföldy Zoltán** és **Gortvay György**) voltak. A feladatkör bővülését jelentette, hogy az orvostörténeti témakörhöz kapcsolták a gyógyszerészettörténetet. Az Orvostörténeti Bizottság mint véleményező és kezdeményező testület tevékenykedett, negyedévenként sorra kerülő üléseken áttekintették az orvos- és gyógyszerészettörténelem aktuális kérdéseit, a közös álláspont kialakításért gyakran kikérték a más testületek véleményét is.

Az 1960-as években döntő feladat lett az önálló külkapcsolatok kiépítése, ebben fontos szerep jutott – kihasználva az MTA lehetőségeit – az MTA Orvostörténeti Bizottságának. Példa erre, hogy az Országos Orvostörténeti Könyvtár, amely kiadványai révén hatvankét országgal állt cserekapcsolatban, 1960-ban nem kapott engedélyt a Nemzetközi Orvostörténeti és a Nemzetközi Kórház-történeti Társasággal való kapcsolatfelvételre. 1963-ban – az MTA Orvosi Tudományok osztályának segítségével – Haranghy László elnök és Bencze József tagja lett a Nemzetközi Orvostörténeti Társaságnak. A szocialista országokkal való kapcsolatfelvétel keretében – az Orvostör-

téneti Bizottság javaslatára – épültek ki az Orvostörténeti Könyvtár és az Orvos-gyógyászati Orvostörténeti Szakosztály szakmai kapcsolatai Romániával, Csehszlovákiával és Lengyelországgal. Ez tette lehetővé a külföldi szakemberek részvételével szervezett szakmai konferenciák és tudományos ülések megrendezését.

A szakmapolitikai szervezés mellett az MTA Orvostörténeti Bizottsága 1958-tól – az Egészségügyi Minisztérium megkeresésére – figyelemmel kísérte a szervezés alatt álló Orvostörténeti Múzeum ügyeit, az Orvosgyógyászati Orvostörténeti Szakcsoport tevékenységét, a tudományos minősítésre történő felterjesztéseket; több éves programot dolgozott ki az orvostörténelem egyetemi oktatásának megszervezésére.

Az orvostörténelem egyetemi oktatásának kérdése központi feladatként szerepelt az Orvostörténeti Bizottság tevékenységében. E tárgykörben az első ülés 1959. június 12-én történt, amelyen két ideológiai szemlélet ütközött: Székely Sándor – az egészségügyi szakiskolák orvostörténeti oktatásának tapasztalatai alapján – javasolta az egyetemi orvosképzésbe is az általános és a hazai orvostörténelem bevezetését, bár indoklása „pártszerű” volt: „Növeli a társadalom fejlődésére vonatkozó ismereteket, megerősíti a marxista és materialista világnézetet, és a babonák, valamint a misztikus gyógy módok ellen is fontos fegyver.” Melly József egyetemi tanár: „Csak olyan diszciplinának van tudományos tekintélye, amely egyetemi tanszékekkel rendelkezik. A múltban ugyan nem volt orvostörténeti tanszék, ettől függetlenül népszerű választott tárgyak között oktatták. Már Balassa is sürgette a tanszék megszervezését, így jelentősége igen nagy és elintézése sürgető.” Hahn Géza, a marxizmus szemzőgéből a következőket mondta: „Az orvostörténelemnek magába

kell foglalni az egészségügy, az orvosok társadalmi helyzetének történetét is, így az orvostörténelmet a marxizmus–leninizmus vagy az egészségügyi szervezés keretében kell megoldani, úgy, hogy az előbbiek óraszama ne sérüljön. Ezt is csak átmeneti megoldásnak tekintem, a közel jövőben nem látok lehetőséget az orvostörténeti tanszék megszervezésére.” Szodoray Lajos egyetemi tanár, az adott korszak egyik kiemelkedő orvostörténésze, idézet a jegyzőkönyvből: „...az orvostörténelem bevezetését megvalósíthatónak tartja, bár ennek még vannak elvi akadályai. Debrecenben hat egyetemi tanártársammal saját tantárgyunk bevezetőjeként orvostörténeti bevezetőt tartanuk. A hallgatók túlterheltek, így csak fakultatív tárgyként látok lehetőséget.” Az óvatos megfogalmazásokkal szemben Kanyó Béla, a szegedi orvosegyetem tanára határozottan kijelentette: „...fontosnak tartom, hogy a Budapesti Orvostudományi Egyetemen állítsák fel az orvostörténelmi tanszéket, amerly nemcsak a hallgatókat oktattá, hanem kiképezné azokat az oktatókat is, akik a vidéki egyetemeken kéthetente két órában tartanák az orvostörténelmi előadásokat. Helyesnek tartanám, az orvostörténelem kötelező oktatási tárgy legyen. Ne dilettáns módon foglalkozzanak az orvostörténelemmel, hanem methodológiát is tanítsanak. Mivel a hazai orvostörténelem oktatása lemaradt más egyetemekkel szemben, szükségnek tartom ezen oktatást az orvosi etikával is összekapcsolni. Ne munkaközösség vagy más területen kiképzett csoport tanítsa az orvostörténelmet, így az orvostörténeti tanszék felállítását tartja egyedüli megoldásnak.”

Az Orvostörténeti Bizottság ezen az ülésén Szodoray Lajos professzor vezetésével munkabizottságot jelölt ki, amelyben 50–50%-ban voltak jelen a két tábor képviselői.

A Szodoray Lajos-féle bizottság által kidolgozott tananyag sokban fedte Borisz Petrov szovjet akadémikus – magyarul is megjelent – orvostörténeti tankönyvének gondolatmenetét, periodizációját, amit kiegészítettek a magyar eseményekkel. Az orvostörténelem oktatását, míg nem szerveznek külön tanszéket, az egészségügyi szervezés egyetemi intézetén belül vélték megoldhatónak. Ez a megoldás a bizottságban ülő marxista „blokk” szemléletét tükrözte. A tervezetet felterjesztették az MTA elnökéhez, rajta keresztül az egészségügyi és az oktatásügyi miniszterhez, amit egyik fórum sem fogadott el.

1962-ban újjáavasztották az Orvostörténeti Bizottságot. Elnöke **Haranghy László** akadémikus lett, tagsága annyiban változott, hogy bekerült a bizottságba **Regöly-Mérei Gyula**, **Palla Ákos**, meghívottként **Katona Ibolya**, **Hahn Géza**, **Halmi János** és **Mozsonyi Sándor**. Szakmai kérdésekben Daday András, Farkas Károly, Szodoray Lajos, Palla Ákos és Regöly-Mérei Gyula egységes álláspontot alakítottak ki, míg Székely Sándor, Réti Endre, Hahn Géza és Katona Ibolya a „haladó szemléletet” képviselték. Közöttük Hahn Géza volt a „hangadó”, míg Katona Ibolya – ha tehetné – szótlánul viselte a parttalan „eszmei és kritikai” áradatot. Bencze József, aki a szocialista rendszer és ideológia elkötelezett híve volt, egyre inkább elkülönült a marxisták csoportjától. Haranghy László akadémikus – a tekintélyelv híveként – gyakran csak „paranccsal” döntött, ami szakmai-tudományos kérdésekben jónak bizonyult, személyi ügyekben nem. Ekkor a MTA Orvostörténelmi Bizottsága irányító csúcstervezettként tevékenykedett, például döntött a népszerű orvos-gyógyszerészet-történeti vándorgyűlések színhelyéről, tudományos programjáról, külföldi szakemberek meghívásáról,

illetve hazai orvostörténészeket javasolt külföldi tanulmányútra, kongresszusi részvételle. A bizottság elismerését jelentette, hogy az Egészségügyi Minisztérium az orvostörténelem szakmai képviselőjének fogadta el.

Az 1962-ben újjáalakult Orvostörténeti Bizottság is folytatta az orvostörténelem oktatásával kapcsolatos munkálatait, így – az Egészségügyi Minisztérium és az Egészségügyi Dolgozók Szakszervezetének anyagi támogatásával – előkészítette a magyar orvostörténelmet feldolgozó monográfiát. Első lépésben ún. „előtanulmányokat” írtak, hogy ezekből a szakanyagokból egy szerkesztő bizottság majd megírta a tervezett művet. Központi kérdéssé vált az orvostörténelem periodizációja: Daday András és Gortvay György az orvosi tudomány korszakaihoz ragaszkodtak, míg Hahn Géza – a marxistákkal együtt – a termelőeszközök és az osztályharc alakulását tekintették kiinduló pontnak. Haranghy László inkább a politikai történetírás korszakolását javasolta, míg Szodoray Lajos az addig megjelent európai orvostörténeti kézikönyveket, amit – mivel eltért a szovjet munkák periodizálásától – a marxisták elleneztek. A vita ezen a ponton megakadt, a végleges döntést a magyar orvostörténelmi kézikönyv leíró részének elkészültéhez kötötték. A közel ezer oldal terjedelmű tanulmányanyag végül a Semmelweis Orvostörténeti Múzeum Adattárába került.

Az Orvostörténeti Bizottság tevékenységének csúcsa a Magyar Tudományos Akadémián megrendezett, Semmelweis Ignác halálának 100. évfordulójának szentelt nemzetközi részvétell, 1965. évi orvostörténeti nagygyűlés és az 1966. évi Semmelweis-ünnepség szakmai előkészítése és megrendezése volt.

Ezért is érte váratlanul a hazai tudományos életet, amikor 1968-ban megszüntették

a Magyar Tudományos Akadémia Orvostörténeti Bizottságát, Haranghy László akadémikust – az orvostörténelem „képviselővel” – beosztották a Társadalom-egészségügyi és Egészségügy-szervezési Bizottságba, amiért – joggal – megsértődött, és lemondott minden tisztségéről, és feladta az orvostörténet művelését is. A veszteséget csak részben pótolta, hogy az Egészségügyi Minisztériumban működött Egészségügyi Tudományos Tanácson belül – Soós József akadémikus vezetésével – orvostörténeti munkabizottságot alakítottak, amely részben átvette – kormányzati segítség igénybe vételével – az MTA Orvostörténeti Bizottságának szerepét. A bizottságnak tagja volt Alföldy Zoltán akadémikus, Gömöri Pál, Regöly-Mérei Gyula, Réti Endre, Székely Sándor, Szodoray Lajos, Zoltán Imre. Az Egészségügyi Tudományos Tanács egyik feladata az orvostörténelem területén működő kutatók, intézmények támogatása, a különböző kérések elbírálása és támogatása volt. Ennek köszönhető, hogy a Semmelweis Orvostörténeti Könyvtár és Levéltár évente 40 ezer forint, csak szakkutatásra fordítható támogatást kapott, valamint támogatást kaptak az Orvostörténeti Könyvtár valutaigényes külföldi könyvbeszerzései is.

A tudományszervezési szempontokból az 1966-ban alapított, szervezeti és személyi vonatkozásokban is átszervezett Magyar Orvostörténeti Társaság vált jelentőssé, amely a Semmelweis Orvostörténeti Múzeum, Könyvtár és Levéltárral együttműködve a következő két évtizedben új programot és arculatot adott az orvostörténelem művelésének. Tevékenységének eredményességét jelzi az 1974. évi Budapesten megrendezett Nemzetközi Orvostörténeti Kongresszus, az 1981. évi Nemzetközi Gyógyszerésztörténeti Kongresszus, a nyugati és a keleti orvostörténeti

társaságokkal való kapcsolatok kiépülése. Szerepe lett az 1981-ben, a Budapesti Orvostudományi Egyetem Általános Orvostudományi Karán megindult fakultatív orvostörténelem és gyógyszerészet-történet oktatásának megszervezésében, az intézeti jellegű orvostörténeti tanszék felállításában is.

Átmeneti megoldások az orvostörténelem akadémiai képviseletére

Az előbbiektől függetlenül a MTA szakbizottsági rendszerében lehetőséget kerestek az orvostörténelem bizottsági formában történő képviseletének megszervezésére. 1981-ben – a Szabadvány Ferenc akadémikus vezette Tudomány- és Technikatörténeti Bizottságon belül Orvostörténeti Albizottság alakult, amelynek elnöke Schultheisz Emil egyetemi tanár, a Magyar Orvostörténelmi Társaság akkori elnöke, titkára Antall József, a Magyar Orvostörténelmi Társaság főtitkára lett. Ez a forma maradt 1999-ig, amikor az Orvosi Tudományok Osztálya létrehozta saját Orvostörténeti Munkabizottságát. Az Orvostörténeti Albizottság tagjai voltak Antall József, Birtalan Győző, Felkai Tamás, Grynaeus Tamás, Huszár György, Kapronczay Károly, Karasszon Dénes, Kádár Zoltán, Réti Endre, Zalai Károly, Szigetvári Ferenc, Rádóczy Gyula, Vida Mária, stb.. Ellentmondásként jelentkezett, hogy a rendszerváltozás éveiben csökkent a tudományos társaságok iránti érdeklődés, viszont Antall József miniszterelnökké választásának ténye az orvostörténelem „fellendülését” hozta, majd halála után az anyagi nehézségek behatárolták a lehetőségeket.

Az Orvostörténeti Albizottság – az 1980-as évek derekán – jelentős segítséget nyújtott a Budapesti Orvostudományi Egyetem Általános Orvosi Karán működő Egészségügyi Szervezési Intézet átalakításában, ahol az or-

vostörténelem fakultatív oktatása kapott helyet. Schultheisz Emilt előbb címzetes, majd 1981-ben rendes egyetemi tanárrá nevezték ki. (Az akkor még „hivatalban levő” egészségügyi miniszterként egyetemi tisztségében történő helyettesítésre Birtalan Győző egyetemi docentet nevezték ki.) Az orvostörténelem egyetemi „sikerét” növelte, hogy amikor 1981-ben bevezették a diploma megszerzéséhez kötelező disszertáció megírását, a választható tárgyak között szerepelt az orvostörténelem is.

Az Orvostörténeti Albizottság is központi kérdéssé tette a magyar orvostörténeti monográfia megírását, így 1985-ben az albizottság és a Magyar Orvostörténeti Társaság tagjaiból szerkesztőbizottságot hívtak életre Antall József elnökelete alatt. A szerkesztőbizottság három éven át – az Egészségügyi Tudományos Tanács által biztosított kutatási keretből – előtanulmányokat készített a hazai orvos- és gyógyszerészet-történelem területéről, figyelembe véve a határterületeket (néprajz, numizmatika, művészettörténelem stb.) is. A tanulmányok elkészültek, de a tényleges szerkesztőmunkára – pénzügyi okok miatt – már nem került sor, majd a rendszerváltozás után az adigi pénzügyi alapok is megszűntek, a kéziratok az előző Orvostörténeti Bizottság „monográfia” iratai mellé kerültek...

Az MTA Orvostörténeti Munkabizottsága

Az Orvostörténeti Albizottság további sorsa az MTA szervezeti átalakításának függvénye lett, valamint befolyásolták az orvos- és gyógyszerészet-történeti társasági élet belső vitái is. A nemzetközi kapcsolatok is átfomálódtak: az érdeklődés elsősorban a nyugat-európai és amerikai orvos- és gyógyszerészet-történeti szervezetek felé irányult, a szilárdnak mondott keleti kapcsolatok leépültek, sok esetben

megsemmisültek. A válság a Magyar Orvostörténeti Társaságot sem kímélte, sőt az 1990-es évek második felében gyakorlatilag szünetelt a társasági élet. A helyzet rendezésére Schultheisz Emil professzor, az MTA Orvostörténeti Albizottságának elnöke közvetítőként lépett fel a szembenálló felek között, megteremtette a társasági élet normális kereteit. Talán ennek volt köszönhető, hogy az MTA Orvosi Tudományok Osztálya elhatározta egy Orvostörténeti Munkabizottság megszervezését, amely 1999. december 14-én tartotta alakuló ülését. A munkabizottság elnöke Schultheisz Emil, alelnöke Karasszon Dénes, titkára Kapronczay Károly lett. A munkabizottság tagja lett Benke József (Pécs), Birtalan Győző, Buda József (Pécs), Forrai Judit, Gazda István, Hankiss János, Honti József, Kapronczay Károly, Karasszon Dénes, Magyar László, Schultheisz Emil, Szabadváry Ferenc (az MTA levelező tagja), Szállási Árpád, Zalai Károly, Tahin Emma, Vasas Livia, Varga Benedek és Zajác Magdolna (Debrecen). 2002. január 28-án a munkabizottság Vizi Szilvesztert, Grabarits Istvánt, Minkler Emilt (Szeged) és Jobst Kázmér (Pécs) is kooptálta. A későbbiekben Kapronczay Katalin, Molnár László, Gömör Béla, Lozsádi Károly, Szollár Lajos, Romics Imre kerültek be a bizottságba.

A Munkabizottság megalakulásakor a következő célokat tűzte maga elé:

1. A hazai orvostörténeti és gyógyszerészet-történeti, tudományos kutató- és oktatómunka koordinálása és elősegítése.
2. Az orvostörténeti és gyógyszerészet-történeti könyv- és folyóiratkiadás feltételeinek javítása, színvonalának emelése.
3. Az orvos- és gyógyszerészet-történet felsőfokú oktatásának megszervezése, előmozdítása. Ezen belül orvos- és gyógyszerészet-történeti PhD-képzés megindítása.

4. Az MTA megfelelő osztályainak folyamatos tájékoztatása a szakterülettel kapcsolatos gondokról, feladatokról, egyben az orvos- és gyógyszerészet-történelem érdekeinek képviselője az MTA keretein belül.

A munkabizottság valóban kiváló kapcsolatot épített ki a Tudomány- és Technikatörténeti Bizottsággal, a Művelődéstörténeti Bizottsággal, folyamatosan kapcsolatban állt az orvosegyetemekkel, a Semmelweis Orvostörténeti Múzeum, Könyvtár és Levéltárral, a Magyar Orvostörténeti Társasággal, a Magyar Gyógyszerésztörténeti Társasággal, a külföldi (bécsi, stuttgarti, brüsszeli, ljubjanai, prágai) orvostörténeti intézetekkel-tanszékekkel. Részes volt a 2006. évi budapesti Nemzetközi Orvostörténeti Kongresszus sikerének, az *Orvostörténeti Közlemények* folyamatos kiadásának, az orvostörténelem szempontjából lényeges könyvek megjelentetésének.

Az elmúlt másfél évtizedben – részben a munkabizottságnak is köszönhetően – az orvostörténelem kötelező tárgy lett Debrecenben; a Semmelweis Egyetem Általános Orvosi Karán az orvostörténelem kreditpontot érő tárgy lett; az orvostörténelem mellett folyik a magyar egészségügy történetéből, a gyógyszerészet-történetből is az oktatás; az orvosi kar mellett a fogorvosi képzésben is megjelent az orvostörténelem. Szegeden az egyes tárgyak bevezetőjeként hangzik el orvostörténeti összefoglaló, míg Pécsen az egészségügyi főiskolai karon van szakmatörténeti előadássorozat. A PhD-képzés kis létszámban ugyan, de szintén elindult a Semmelweis Egyetemen, és az ELTE Bölcsészettudományi Karán is létezik orvos- és gyógyszerészet-történeti doktori iskola.

Az Orvostörténeti Munkabizottság évente egy alkalommal több szakterületet is érintő előadói délutánt rendezett, de ide tartozik

a minden év tavaszán megrendezésre kerülő gödöllői orvostörténeti konferencia, amelynek változatos témái nemcsak Gödöllő városához, a Királyi Kastélyhoz kötődtek, de az orvostörténelem jelentősebb korszakait is áttekintették.

Az orvos- és gyógyszerészet-történelem hazai művelésében, az egyetemi oktatás megszerzésében, a szakmai társasági élet kialakításában az elmúlt évek derekától meghatározó szerepe volt az Orvostörténeti Bizottságnak, néha reménytelennek tűnő viták után, kompromisszumokkal valósultak meg azok az elképzelések, amely az európai orvos- és gyógy-

szerészettörténeti kultúra színvonalára emelték a magyar törekvéseket. Korunkban újjászerveződik a hazai orvostörténeti kutatás és egyetemi oktatás, új formák körvonalazódnak, új szakterületek kapcsolódnak az orvos- és gyógyszerészet-történelem műveléséhez. Ebben az átalakulási folyamatban kap koordináló szerepet az MTA Orvostörténelmi Munkabizottsága.

Kulcsszavak: Az Orvostörténeti Bizottság kezdeményezése, különböző formái, tevékenységének céljai, szerepe az orvostörténeti közélet szervezésében

IRODALOM

Karasszon Dénes – Kónya Sándor (szerk.) (2005): A Magyar Tudományos Akadémia Orvosi Tudományok Osztályának története. (Az európai Tudós Társaságok alapításától 2005-ig.). Scienca, Budapest
 Kapronczay Károly (2014): *A Magyar Orvostörténeti Társaság története*. Semmelweis, Budapest
 Semmelweis Orvostörténeti Levéltár. Országos Orvostörténeti Könyvtár iratai (1951–1957)

Semmelweis Orvostörténeti Levéltár. Orvos-Gyógy-szerészettörténeti Szakcsoport iratai. 1957–1965. 1958-tól az éves iratanyagokban elkülönítve az MTA Orvostörténeti Bizottság ülésjegyzőkönyvei, levelezése és határozatai.

Semmelweis Orvostörténeti Levéltár. A Magyar Orvostörténeti Társaság iratai. (1966–) 1966–1968. évi iratokban elkülönítve az MTA Orvostörténeti Bizottság jegyzőkönyvei, levelezése és határozatai.

Orvostörténeti Közlemények folyóirat (1955–) megjelent számaiban jelentkező Krónika rovat híryanaga

